

## Caput Tertium.

■

## DE CHRISTO MORTUO ET RESURRECTO.

Aliam christianae fidei doctrinam neque clarius neque plenius exposuerunt novi testamenti auctores quam ipsum redemptionis dogma. Quam ob causam, ea in primis colligere atque recitare visum est, quae in primariis revelationis fontibus traduntur. Sex ergo quae sequuntur articulis de morte Christi (XVI), de pretii solutione (XVII), de sacrificio novi testamenti (XVIII), de obedientia meritoria (XIX), de vicaria passione (XX), et de virtute resurrectionis (XXI), non alia <sup>fere</sup> continentur quam quae in scripturis leguntur.

## Articulus XVI.

## De Morte Christi.

Causae proximae. Secundum narrationem evangelicam mortem Christi effecerunt proditor Iudas,<sup>1</sup> summi sacerdotes,<sup>2</sup> turba Hierosolymitana a pontificibus concitata,<sup>3</sup> milites,<sup>4</sup> et si consentientes addis,<sup>5</sup> praetereuntes et blasphemantes.<sup>6</sup>

Altiora principia. Quartum evangelium non solum Iudaeorum oppositionem continuo manifestat<sup>7</sup> sed etiam ea exhibet principia quae hanc oppositionem communi rerum humanarum cursu fere necessariam fuisse suadent.

Christus enim, Dei Verbum, erat lux vera quae illuminat omnem hominem,<sup>8</sup> erat lux mundi,<sup>9</sup> in hoc natus est et ad hoc venit in mundum ut testimonium perhiberet veritati,<sup>10</sup> et testimonium quidem perhibuit, Ioanne Baptista maius, testimonium nempe Dei Patris, scripturarum, Moysis.<sup>11</sup> At dilexerunt homines magis tenebras quam lucem; erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit odit lucem et non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius; qui autem facit veritatem, venit ad lucem ut manifestentur opera eius quia in Deo facta sunt.<sup>12</sup> Quam ob causam Iesus Iudaeis dicebat: 'sermo meus non capit in vobis';<sup>13</sup> et oppositionem delineavit inter Deum et diabolum, veritatem et mendacium, fidem et homicidium.<sup>14</sup> Proinde, etsi

nemo ad Christum venire possit, nisi Pater traxerit, docuerit, dederit,<sup>15</sup> culpabiliter<sup>16</sup> tamen et maiori peccato<sup>17</sup> erant Iudaei fidei incapaces oculis quippe excaecatis et corde indurato.<sup>18</sup>

Intentio divina. At ulterius docet novum testamentum Christum 'definito consilio et praescientia Dei traditum'<sup>19</sup>; neque alia fecisse Herodem et Pontium Pilatum cum gentibus et populis Israel quam quae manus Dei Deique consilium decreverunt fieri; ~~Christum pati oportuisse;~~<sup>20</sup> immo oportuisse Christum pati<sup>21</sup> secundum scripturas.<sup>22</sup>

24 26 46  
lcor 153  
act  
10 10 8  
N 16  
M 14 36

Quibus accedunt quae de mandato Patris narrantur,<sup>23</sup> propriae passionis et mortis praedictiones a Christo factae,<sup>24</sup> voluntaria eiusdem passionis et mortis acceptatio,<sup>25</sup> et ab apostolis celebrata Christi obedientia.<sup>26</sup>

Distinctiones. Quibus perspectis, quotupliciter mors Christi considerari possit, distinguendum est.

Consistit ergo mors Christi ut naturalis seu physica in separatione animae a corpore. Sed idem actus, motus, eventus ut ab agente procedit<sup>27</sup> dicitur actio, et ut in recipiente productus dicitur passio. Physice ergo mors Christi erat actio Iudaeorum a Iudaeis procedens et passio Christi in Christo producta.

Proinde, unumquodque ad genus morum accedit quatenus est voluntarium. Sed, <sup>alia et alia</sup> ~~aliter~~ voluntatibus<sup>e</sup> voluntaria erat mors Christi, cum gravissimo peccato mortem hanc effecerint Iudaei, et summa virtute eandem pertulerit Christus. Moraliter

10 10 8

ergo spectata, mors Christi ut actio Iudaeorum erat nequissima, sed ut passio Christi erat excellentissima.

Unde et similes distinctiones fieri oportet circa divinam intentionem. Malum enim culpae Deus nullo modo vult sed tantum permittit;<sup>28</sup> et ideo formale formalis peccati eorum qui Christum oderunt atque occiderunt, neque directe neque indirecte voluit Deus. Malum autem naturalis defectus et malum poenae  $\downarrow$  vult Deus, non quidem directe cum obiectum voluntatis sit bonum, sed indirecte in quantum bonum ordinis universi intendit atque curat; et ideo mala Christo inflictata, quatenus peccati consectoria erant, nisi indirecte non voluit Deus. E contra, bonam sanctamque voluntatem directe vult Deus, et secundum hoc Deus directe voluit illam passionis et mortis acceptationem quam Christus obediens peregit. Praeterea, bonae sunt actiones quae secundum praecepta evangelica fiunt; sed evangelium reprobabat legem talionis, ~~et~~ inimicorum dilectionem praecipit,<sup>29</sup> et malorum perpeccionem propter iustitiam summopere laudat;<sup>30</sup> quare S. Petrus passionem mortemque Domini nobis sequendum exemplum proponit;<sup>31</sup> et ideo totam Christi passionem eiusque mortem, quatenus a voluntate Christi mitis et humilis processit, directe voluit Deus.

Ms 58-48

5-1088

Ms 19-25

Effectus immanentes. Epistola ad Hebraeos conveniens

210

fuisse affirmat Deum perfecisse Christum per passiones.<sup>32</sup> Quam

vero intendit perfectionem, forte declarat postea affirmans

'cum [etsi] esset Filius Dei, didicit ex iis quae passus est

59

obedientiam et consummatus [perfectus] factus est omnibus

obtemperantibus sibi causa salutis aeternae.'<sup>33</sup> S. Paulus

praeterea ad Philippenses docet exaltationem Christi esse propter

humiliationem eius qui formam servi acceperat et obediens

2788

erat factus usque ad mortem, mortem autem crucis.<sup>34</sup> Et similiter

omnia quae Dominum a dextris virtutis sedentem respiciunt,

tamquam finem ~~in~~ mortis et resurrectionis exhibet: 'In hoc

enim Christus mortuus est et resurrexit, ut et mortuorum et

R 148

vivorum dominetur.'<sup>35</sup>

Effectus universalis. Praecipue vero docet scriptura

Christum mortuum esse pro peccatis nostris,<sup>36</sup> pro impiis,<sup>37</sup>

pro omnibus<sup>38</sup> et singulis,<sup>39</sup> pro nobis;<sup>40</sup> in morte Christi

nos baptizari,<sup>41</sup> Eucharistiam mortem Domini annuntiare;<sup>42</sup> *quam praeterea*

*mortem fuisse*

in redemptionem praevaricationum;<sup>43</sup> ut filios Dei, qui erant

dispersi, congregaret in unum;<sup>44</sup> ut et qui vivunt, iam non

sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit;<sup>45</sup>

ut sive vigilemus sive dormiamus simul cum illo vivamus;<sup>46</sup>

ut nos offerret Deo;<sup>47</sup> in reconciliationem universalem;<sup>48</sup>

ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id

est diabolus, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam

obnoxii erant servituti.<sup>49</sup> Quibus accedunt omnia quae de

sanguine et cruce Domini dicuntur, de eius sacrificio,

de eius dilectione, sui que traditione.

## Articulus XVII.

## De Pretii Solutione.

Voces in versione vulgata adhibitae, redimere, redemptio, diversis vocibus graecis correspondent quarum aliae trans-  
*proprie*  
 actionem quamdam commercialem <sup>^</sup> significant, aliae autem connexum quidem sed longe generaliore sensum eumque interdum remotum habent.

Ter significatur quod a piis Iudaeis expectabatur divinum liberationis beneficium: Lc 1, 68; 2. 38 [λύτρωσις]; 24, 21 [λυτροῦσθαι]. Quibus addi potest Moyses λυτρωτής, Act 7, 35.

Ter <sup>^</sup> ~~vel~~ quater agitur secundum contextum de peccatorum remissione accepta vel intenta: Eph 1, 7; Col 1, 14; Hebr 9, 15 [ἀπολύτρωσις]; x Tit 2, 14 [λυτροῦσθαι].

Quater, uti videtur, <sup>5o</sup> intenditur completa illa redemptio ultimo die peragenda: Lc 21, 28; Rom 8, 23; Eph 1, 14; 4, 30 [ἀπολύτρωσις].

Semel ipse Christus redemptio dicitur (1 Cor 1, 30), semel idem aeternam redemptionem invenisse (Hebr 9, 12), semel denique connectitur redemptio cum gratia et gratuita iustificacione et breviter post cum propitiatorio per fidem in sanguine Christi (Rom 3, 24); in quibus <sup>bis</sup> ~~omnibus~~ <sup>^</sup> adhibetur vox, ἀπολύτρωσις, semel autem λύτρωσις (Hebr 9, 12).

Remanent tamen loca nunc examinanda quae <sup>medium quoddam adhibitum</sup> ~~certis~~ <sup>^</sup> vel pretium solutum <sup>^</sup> pretii solutionem significant.

1. 'Nam et Filius hominis non venit ut ministraretur ei sed ut ministraret et daret animam suam redemptionem pro multis [ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν]. Ita Mc 10, 45 et Mt 20, 28, in quibus idem praeterea est contextus, nempe, petitio pro filiis Zebedaei, indignatio duodecim, praeceptum Domini ut, inter discipulos, maiores sint ministri et primi sint servi,<sup>51</sup> quod exemplo ipsius Filii hominis confirmatur.

'Dare<sup>51</sup> animam suam' semitismus videtur, uti 'ponere animam suam' apud Io 10, 11.15.17.

~~'Redemptio' hoc in loco proprie dicit pretium solutum in liberationem eorum qui vel bello capti vel servi erant; latius compensationem vel recompensationem dicit.~~

~~'Redemptio' hoc in loco proprie dicit medium vel quoddam<sup>52</sup> pretium liberationis; communius liberati erant vel bello capti vel servi; latius tamen compensatio alia vel recompensatio significari potuit; in usu LXX dicitur liberatio medium.~~

Præpositio adhibita non ὑπὲρ sed ἀντὶ ; sensus<sup>possibilis</sup> ex usu NT illustratur sequentibus: (1) loco alterius, regnare pro patre suo, Mt 2 22; (2) retributio, oculus pro oculo, malum pro malo, Mt 5, 38; Rom 12, 17; 1 Th 5, 15; 1 Pet 3, 9; (3) substitutio, ~~pro~~ piscem<sup>pro</sup> pro<sup>dare</sup> serpente<sup>m</sup>, Lc 11, 11; (4) electio, proposito gaudio, sustinuit crucem, Hebr 12 2; (5) in utilitatem, dare staterem ex ore piscis sumptum pro me et te, † Mt 17, 28.

'Pro multis' recollit Is 53 11: 'iustificabit ipse iustus servus meus multos et iniquitates eorum ipse portabit.'

Conferendum videtur verbum Domini: "Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiat? Aut quam dabit homo commutationem [ἀντάλλαγμα] pro anima sua?" Mt 16, 26 (Mc 8, 37). Et illud S. Pauli: 'omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam' Phil 3, 8.

2. .. homo Christus Iesus, qui dedit <sup>redemptionem</sup> semet ipsum pro omnibus [ὁ δὸς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων]. Ita S. Paulus (1 Tim 2, 4) ubi universalem Christi mediationem praedicat et fere ~~re~~<sup>re</sup>petit ipsa verba Domini.

3\*. .. non corruptibilibus auro vel argento redempti estis... sed pretioso sanguine quasi agni immaculati ~~et~~ <sup>sanguine tamquam liberationis</sup> Christi et incontaminati.. Ubi de ~~solu~~<sup>solu</sup>tionem ~~cuiusdam~~ <sup>pretii</sup> ~~pretii~~ <sup>instrumento</sup> loquitur S. Petrus (1 Pet 1, 18).

4. Accedunt varia loca ubi adhibentur voces, τιμή, ἀγοράζειν, ἐξαγοράζειν. <sup>53</sup> Ita Corinthii pretio empti esse dicuntur, ut corpora sua non sua sed Christi sint, ut ipsi non sui sed Spiritus sancti sint (1 Cor 6, 15-20), ut qui liberi vocati sint, servi hominum fieri nolint, cum servi sint Christi (1 Cor 7, 22 s). Dicitur praeterea Christus nos coemisse de maledicto legis (Gal 3, 13) et eos qui sub lege erant coemisse (Gal 4, 5). Reprobatur S. Petrus eos qui 'eum qui emit eos Dominum negant' (2 Petr 2, 1). In Apocalypsi ~~est~~ emptio fit Deo in sanguine Christi ex omni tribu, ~~per~~ <sup>per</sup> populo, et natione (Apoc 5, 9), de terra 144,000 (14, 3), virginum (14, 4).





significatur, cum realis fuerit mors Christi, realis <sup>sit</sup> ~~est~~ nostra salus, et haec cum illa asseritur connexa.

(3) Sensus fundamentalis illustrari videtur optime ex illis verbis Domini: 'Aut quam dabit homo ~~commutationem~~ <sup>mere</sup> pro ~~una~~ anima sua?' Si de vita terrestri agitur, nihil <sup>terrestre</sup> non daretur pro ipsa sua vita. Si de vita aeterna agitur, nihil ~~maxime~~ est quod pro ea non sit dandum. Christus vitam suam terrestrem dedit pro vita aeterna omnium.

(4) Quod si quaeritur cuinam solutum sit pretium, nimis premi videtur metaphora. Saltem dicendum est opinionem ~~ita~~ aliquando ~~ita~~ <sup>pridem cunctari</sup> diffusam, Christum diabolo pretium solvisse, iam ~~esse~~ <sup>esse</sup> obsoletam.

(5) At ulterius quaeri potest curnam Deus pretium nostrae salutis exegerit. <sup>Sed</sup> ~~ita~~ <sup>non</sup> quamvis certissimum sit adesse rationem prorsus sufficientem, eamque iustissimam, ~~itaque~~ certum etiam est nos <sup>non</sup> posse eam intelligere nisi imperfecte et analogice. Quare, quamvis haec intelligentia forte fructuosior sit quam reliqua intelligentia theologica, prudentius tamen procedit qui primo clare determinet quid sit intelligendum ut postea aliquam intelligentiam assequi nitatur.

## Articulus XVIII.

### De sacrificio novi testamenti.

In sacrificiis distinguuntur (1) effectus: peccatorum remissio, sanctificatio, accessus ad Deum cum fiducia; (2) effectum recipiens, populus pro quo fit oblatio; (3) agens, sacerdos, pontifex; <sup>(4)</sup> patiens, hostia, victima; (5) actio, oblatio victimae a sacerdote; et (6) fundamentum, foedus, testamentum, quo constituitur sancta illa societas in qua assumuntur sacerdotes de populo ut sacrificia pro populo offerant Deo.

Caeteris fundamentis praestat foedus seu testamentum divinitus institutum. ~~II~~ Quod tamen foedus Deus per Moysen cum populo Israelitico in sanguine (Exod 24, 8; Hebr 9, 19-21) inivit, veterandum praedixit Ieremias novumque annuntiavit, quo omnes intime Deum Deique leges scirent, quo ~~ego~~ 'ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum,' quo 'propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum iam non recordabor.' (Hebr 8, 8-12; Ier 31, 31-34). Quod promissum atque novum testamentum initum est et sancitum in sanguine Christi qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum (Mc 14, 24; Mt 26, 28; Lc 22, 20; 1 Cor 11, 25). Quam ob causam dicitur Dominus melioris et novi testamenti sponsor atque mediator (Hebr 7, 22; 8, 6; 9, 15; 12, 24).<sup>55</sup>

Quantum autem veteri novum praestet testamentum, fere  
 tota ad Hebraeos ~~exponit~~ <sup>exponit</sup> epistola exponit, comparatis (1)  
 mediatoribus Moys<sup>e</sup> <sup>(cf. Gal 3, 19.10)</sup> et Filio, (2) sacerdotiis Levi et Melchisedech,  
 (3) sacrificiis ad emundationem carnis et sacrificio ad  
 emundationem conscientiae.

(1) Fidelis quidem erat Moyses, sed sicut famulus in domo  
 Dei; fidelis autem est Christus sicut Filius in domo sua quae  
 sumus nos (3, 2-6). Ipse enim Filius, splendor gloriae et  
 figura substantiae divinae, heres constitutus universorum  
 per quem fecit et saecula (1, 2 s.), cui omnia subiecta  
 (1, 13; 2, 8), participavit carni et sanguini (2, 14)  
 per omnia nobis assimilatus absque peccato (2, 17; 4, 15).  
 Nam ut misericors fieret et fidelis pontifex ad Deum  
 (2, 17; 4, 15; 5, 2), passionibus eum perfici decuit (2, 10),  
 et passus est et tentatus per omnia pro similitudine  
 (2, 18; 4, 15), unde et ex iis quae passus est didicit  
~~obire~~ obedientiam et perfectus factus est omnibus obtemperantibus  
 sibi causa salutis aeternae (5, 8 s.)

(2) Deinde, postquam sacerdotium secundum Melchisedech  
 sacerdotio Levitico superius <sup>demonstratum est</sup> ~~demonstravit~~ (7, 1-14), introducitur  
 sacerdos secundum similitudinem Melchisedech 'qui non secundum  
 legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitae  
 insolubilis' (7, 16). Qui quidem <sup>divino</sup> iuramento sacerdos constituitur  
 (5, 4-6; 7, 17.21), dum Levitici sine iuramento erant (7, 20).  
 Hic sempiternum habet sacerdotium et in aeternum manet (7, 24.3),  
 sed illi quia <sup>moriebantur</sup> ~~moriebantur~~ multi ~~erant~~ erant (7, 23). Hic innocens,  
 sanctus, impollutus, segregatus a peccatoribus et excelsior

caelis factus (7, 26), sed illi pro propriis delictis offerre debebant (5, 3; 7, 27). Hic semel in ipsum caelum per suam hostiam apparuit (9, 24-26), sed illi saepe in tabernaculum manufactum introierunt (9, 6. <sup>7</sup>25). Hic Filius in aeternum perfectus (7, 28), sed nihil ad perfectum adduxit lex (7, 11.18 s.)

(3) Denique, sacrificia legis nisi umbram non habebant futurorum bonorum (10, 1), nisi emundationem carnis non efficiebant (9, 10. <sup>13</sup>), non poterant iuxta conscientiam perfectum facere servientem (9, 9; 10, <sup>1</sup>1.2) neque peccata auferre (10, 4.11). Quibus reprobatis, ipse Filius corpore sibi aptato venit ad faciendam voluntatem Dei (10, 5-7), in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel (10, 10; 7, 27). Cuius sanguis emundat conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi (9, 14), tollit praev<sup>1</sup>ariationes quae erant sub priori testamento (9, 15). Christus enim semel in consummatione saeculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit (9, 26); semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata (9, 28); unam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedet in dextera Dei (10, 12), una enim oblatione consummavit in aeternum sanctificatos (10, 14). Impletum ergo est verbum propheticum: 'et peccatorum et iniquitatum eorum <sup>1</sup> iam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio, iam non est oblatio pro peccato' (10, 17.18).

Christus ergo novi testamenti factus est sponsor, mediator, sacerdos, et hostia; per suum sanguinem sanctificavit populum (Hebr (13, 13), et purgationem peccatorum effecit (1, 3).

Quod in caeteris scriptis NT brevius indicatur. <sup>Eucharist</sup> Etenim pascha nostrum immolatus est Christus (1 Cor 5, 7; cf Io 1, 29; Act 8, 32; Is 53, 7; 1 Pet 1, 19; 1 Io 3, 5). Christus factus est sanctificatio nostra (1 Cor 1, 30; cf. Hebr 2, 3; 13, 13). Christus dilexit nos et tradidit semet ipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis (Eph 5, 2; Ps 39, 7).

Missus est propitiatio pro peccatis nostris (1 Io 4, 10) et pro peccatis totius mundi (Ibid., 2, 2). Eum proposuit Deus propitiatorum<sup>1</sup> per fidem in sanguine eius (Rom 3, 24).<sup>56</sup>

Quibus accedunt quae de efficacia sanguinis Christi affirmantur. In eo enim iustificamur (Rom 5, 9); per eum habemus redemptionem, remissionem peccatorum nostrorum (Eph 1, 7; Col 1, 14), pacificationem (Col 1, 20). In eo Christus nos redemit Deo (Apoc 5, 9) et lavit nos a peccatis nostris (Apoc 1, 5<sup>7, 14</sup>). In eo qui erant longe facti sunt prope (Eph 2, 13). Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato (1 Io 1, 7); eius aspersio melius loquitur quam sanguis Abel (Hebr 12, 24; cf. 1 Pet 1, 2); eo acquiritur ecclesia (Act 20, 28); propter eum habetur victoria (Apoc 12, 11).

161813PH2178  
Dodd Morand

H9588 Lyon  
VDR547 148A1

## Articulus XIX.

### De obedientia meritoria.

Missio Filii a Deo Patre in opus nostrae salutis (Gal 4, 4.5; Rom 8, 3.4) tum ipsam Filii personam respicit tum actus eius humanos. Quatenus ipsam personam respicit, missio dicit aeternam personae processionem a Patre, addito ad extra termino conveniente.<sup>57</sup> Quatenus autem actus humanos a Filio perficiendos ~~actus~~ respicit, illam dependentiam dicit quam obedientiam nominamus. Sicut enim praecipere est alium per rationem et ~~intentionem~~ voluntatem<sup>58</sup> movere, ita obedire est ab alio per rationem et voluntatem moveri.<sup>59</sup>

~~Ita Christus affirmat se habere a Patre mandatum quid dicat et quid loquatur (Io 12, 49), suam doctrinam non suam esse sed eius qui eum misit et cuius gloriam quaesivit (Io 7, 16.18; 8, 28; 14, 24)~~

Ita Christus <sup>a</sup> Affirmat se habere a Patre tum alia mandata (Io 15, 10), tum mandatum quid dicat et loquatur (Io 12, 49), tum denique mandatum ponendi animam suam et iterum sumendi eam (Io 10, 17.18). Quibus mandatis respondent facta. Testatus enim est Christus se docere non suam doctrinam sed eius qui misit eum (Io 7, 16.18; 8, 28; 14, 24), se de caelo descendisse ut faceret non voluntatem suam sed eius qui eum misit (Io 6, 38), se quiescere non voluntatem suam sed eius qui eum misit (Io 5, 30), suum cibum esse ut faceret voluntatem eius qui eum misit et opus eius perficeret (Io 4, 34), se semper facere quae

placita sunt Patri (Io 8, 29), se mandata Patris servare et in dilectione Patris manere (Io 15, 10). Quare in articulo mortis ~~maximam~~ dixit: 'Consummatum est,' (Io 19, 30).

Obedientiam Christi in passione et morte acceptanda memorant tum alia evangelia (Mc 14, 36; et loc. par.) tum S. Paulus (Phil 2, 8) qui etiam obedientiae meritum innuit (Rom 5, 19), si quidem <sup>non</sup> per ipsam unius obeditionem iusti constituuntur multi <sup>nisi</sup> inquantum obeditio est opus praemio dignum.

~~Plenus de obedientia agit epistola ad Hebraeos. Exhibet enim Christum, cum mundum ingressus sit,~~

~~Secundum epistolam ad Hebraeos, cum Christus mundum ingressus sit,~~

Secundum epistolam ad Hebraeos, Christus mundum ingrediens agnovit tum sacrificia veteris legis esse reprobata tum corpus sibi esse aptatum, dixitque 'Ecce venio. In capite libri scriptum est de me: ut faciam, Deus, voluntatem tuam' (Heb 10, 5-7); quibus paulo post additur, 'in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel' (Ibid., 10, 10). Sed et praeterea legimus <sup>e</sup> decuisse Deum Patrem passionibus Filium perficere (Hebr 2, 10), ipsumque Filium ex iis quae passus est obedientiam didicisse et, cum ad perfectionem pertingisset, factum esse omnibus obtemperantibus sibi causam salutis aeternae (Heb 5, 8.9).



Quaenam autem sit illa ex passionibus orta perfectio et obedientiae addiscentia, forte sic declarari potest. Sicut ipse homo non solum anima sed etiam corpore constituitur, ita etiam actus humanus plenus atque perfectus non solum actu interiori intellectus et voluntatis sed etiam actu exteriori sensibili et corporali componitur, et ipsa denique obedientia non solum intellectus et voluntatis obsequium sed etiam corporis executionem complectitur. Iam vero cum in nobis ~~est~~ spiritus quidem promptus sit, caro autem infirma (Mc 14, 38), omnino manifestum est quantum intercedat inter ~~intentionem~~ velle et perficere, quantoque perfectior sit ~~est~~ ipse interior voluntatis actus cum non solum velimus bonum facere sed etiam ita velimus ut faciamus.

~~Quis tamen difficultatis radix non unde in eo consistit quod nostra natura humana sit lapsa~~

~~Quis tamen difficultatis radix nisi mediate in eo non est quod natura nostra sit lapsa~~

Quam ~~est~~ quidem difficultatem, auget quidem lapsa nostra natura humana, sed fundat potius ipsa differentia ~~inter~~ inter proportionem partis intellectivae et proportionem partis sensitivae. Quatenus enim intellectuales sumus, in totum ens totumque bonum naturaliter tendimus; quatenus autem sensitivi sumus, in ea objecta tendimus quae sensibus sensitivisque appetitibus proportionantur; et ideo, etiam praecisione facta a corruptione nostrae naturae, non parvae virtutis est corpore perficere quaecumque approbat intellectus

et optat voluntas intellectum sequens.

Iam vero Dei Verbum, caro factum (Io 1, 14) ita corpus sibi aptatum habuit (Heb 10, 5), ita carni et sanguini communicavit et participavit (Heb 2, 14), ut fratribus per omnia similaretur (Heb 2, 17) tentatus per omnia pro similitudine absque peccato (Heb 4, 15). Cumque inter opera supernaturalia opus ~~maxi~~ supremum non solum mente sed etiam corpore perfecturus fuerit, mirari non possumus quam narrant evangelia coartationem (Lc 12, 50), quam animae conturbationem (Io 12, 27), quod desiderium (Lc 22, 15), quem pavorem, quod taedium, quam ~~tristitiam~~ tristitiam usque ad mortem (Mc 14, 34).

~~Quibus in omnibus rite apprehenditur in Christi humanitate~~  
 perfectionis augmentum. Quod enim secundum scientiam beatam vel per se infusam vel scivit vel voluit, ~~maximi~~ non per se pertinebat ad informationem atque organizationem eorum quae per suam sensibilitatem agebat, si quidem eiusmodi scientia in se completa est et, sicut scientia, ita etiam consequens volitio complemento sensibili non eget ut exerceatur. Quam ob causam, praeter <sup>n</sup>redundantiam visionis in partem sensitivam (quam tamen in passione excludunt theologi), nisi per scientiam per accidens infusam vel acquisitam (quae complementum sensibile exigunt) perque volitiones ~~consequentes~~, neque informavit neque rexit Christus

Quae cum ita sint, dicendum videtur ideo Christum passionibus esse consummatum seu perfectum (Heb 2, 10) et ideo ex iis quae passus est obedientiam didicisse (Hebr 5, 8), quod actus exterior interioribus actibus eo plus perfectionis addit quo magis opus intellectu et voluntate intentum et proportionem sensibilitatis ~~et~~ corporis excedit.

Quam Christi obedientiam usque ad mortem, mortem autem crucis, et liberam fuisse et ~~meritam~~ meritoriam, dubitari non potest. Nam ipse suam libertatem affirmat (Io 10, 17) seque posse a Patre impetrare sui liberationem e manibus Iudaeorum (Mt 26, 53). Cumque opus excellentissimum peregerit viator, sane praemio dignum fuit. Quod innuit Apostolus docens Christum propter humilitatem et obedientiam esse exaltatum (Phil 2, 9); quod pariter insinuat epistola ad Hebraeos cum Iesum affirmet propter passionem mortis gloria et honore coronatum (Heb 2, 9); quod vidimus in eo contentum quod per unius obeditionem iusti constituuntur multi (Rom 5, 19); quod docet concilium Tridentinum, causam nempe meritoriam nostrae iustificationis esse suam sanctissimam passionem in ligno crucis (DB 799).<sup>60</sup>

Articulus XX.

De vicaria passione.

Vicarium intelligimus qui quodammodo vice alterius vel agit vel patitur.

Vicarium sensu activo fuisse Christum, dubitari non potest. Non enim nos sed ille pro nobis pretium nostrae redemptionis solvit. Neque nos sed ille pro nobis sacrificium Deo Patri obtulit. Neque nos sed ille pro nobis meritorie obedivit.

Quibus tamen in omnibus aspectus activus <sup>ab</sup> passivo dislungi non potest. ~~Namque~~ Nam non solum Christus pretium solvit sed etiam 'dare animam suam' erat pretium solvendum. Non solum ipse <sup>sacerdos</sup> sacrificium obtulit sed etiam hostia erat offerenda. Non solum Deo Patri obedivit, sed ipsa haec obedientia mortis acceptatio fuit.

Quapropter haud fieri potuit ut Christus ita vicarius vice nostri egerit ut non etiam vicarius vice nostri sit passus. Cum ergo tam saepe in sacris litteris repetatur vel 'pro nobis' vel 'pro nostris peccatis,' intelligit sensus fidelium non solum Christum egisse ut peccata nostra auferantur sed etiam eum ideo esse passum quia nos peccavimus.

Quae cum ita sint, de vicaria Christi passione inquirimus, non ut Christum <sup>ita</sup> egisse et fecisse ~~pro~~ probemus ut peccata <sup>ere</sup> tollantur, sed ut Christum passum esse et mortuum demonstremus quia contra Deum ab hominibus peccatum est, peccatur, et peccabitur.

~~Quem in finem de presenti satis erit loca sacrae scripturae recitare ut postea ex vicaria passione ad satisfactionem vicariam transeamus.~~

Quae quidem quaestio ponitur non tam de nudo facto quam de nexu causali. Facta supra vidimus, Christum scilicet pretium solvisse, sacrificium obtulisse, meritorie obedivisse. Nunc vero causam quaerimus, non quidem finalem quae in aperto est, sed antecedentem et moventem propter quam non aliud fuerit pretium quam 'dare animam suam,' neque alia fuerit sacrificii hostia quam corpus suum datum et sanguis suus effusus, neque alia fuerit obedientia quam acerbissimae in cruce mortis acceptatio.

Praeterea, antecedentem hanc atque moventem causam quaerimus secundum divinam intentionem. Potuit enim Christus passionem mortemque declinare <sup>Mt</sup> (26, 53). Voluisset calicem transferri, nisi aliam scivisset esse Patris voluntatem (Mc 14, 36). Sed oportebat eum pati (Lc 24, 26.46). Definito consilio et praescientia Dei traditus est (Act 2, 24; 4, 27). Secundum scripturas mortuus est (1 Cor 15, 3; Act 3, 18). Deus Pater proprio suo Filio non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum (Rom 8, 32).

Quod si passio morsque Christi secundum divinam intentionem facta est, sane sine ratione non est facta. Quam rationem quaerimus et dicimus Christum ad nos redimendos, non in nubibus caeli et sedentem a dextris virtutis venisse, sed in carne passibili atque passura propter peccata. Ideo ergo Christus ~~xxx~~ pro nobis vicarius non solum egit et fecit sed etiam passus et mortuus est, quia non solum vitam aeternam nobis communicandam habuit sed etiam peccata auferenda et peccatores Deo Patri reconciliandos.

Neque christianum quemquam hoc dubitare posse censemus, cum tam saepe in sacris scripturis non actio Christi sed passio, non vita Christi sed mors, pro nobis et pro nostris peccatis esse dicatur. Pro omnibus enim mortuus est Christus (2 Cor 5, 15<sup>λ</sup>; Heb 2, 9), pro singulis (Rom 14, 15; 1 Cor 8, 11), pro impiis (Rom 5, 6), ~~et~~ pro nobis (Rom 5, 8; 1 Th 5, 10) et pro nostris peccatis (1 Cor 15, 3; 1 Pet 3, 18). Unde et dicitur dedisse animam suam redemptionem pro multis (Mc 10, 45; Mt 20, 28) et pro omnibus (1 Tim 2, 6) seque dedisse pro nobis (~~Eph 5, 2~~) (Tit 2, 14) et pro nostris peccatis (Gal 1, 4), seque tradidisse pro nobis (Eph 5, 2) et pro ecclesia (Eph 5, 25) et pro me (Gal 2, 20), et traditum esse pro nobis omnibus (Rom 8, 32) et propter delicta nostra (Rom 4, 25).

Quibus quamvis sufficienter accedit quod praetermittere non oportet. Nam apud Isaiam, 53, 4-12, narratur de quodam iusto [9cd, 11c] atque tacente [7d], qui propter iniquitates alienas [5abc, 7a, 8d, 11d, 12e] divina voluntate [6c, 10a] vulneratur, atteritur, conteritur, laborat, ponit animam suam, tradidit in mortem animam suam [5ab, 10ab, 11a, 12c], unde fructum duraturum meretur multorumque iustificationem [10cd, 11bc, 12ab]. Qui quidem locus, etsi in multis et subtilioribus quaestionibus exegetas iam pridem occupet, <sup>61</sup> quoad sensum tamen generalem nostraeque intentioni sufficientem omnino ~~sufficiens~~ clarus est. Praeterea, etsi non omnia de morte Domini fuerint semper <sup>t</sup>intellecta [Mt 8, 17; 10, 6], in ipso tamen novo testamento locus uti messianicus habetur

[Act 8, 32-36] et de morte Domini intelligitur non solum brevioribus allusionibus [Mc 15, 28; Lc 22, 37; 23, 34; Rom 4, 25] sed etiam longiori sermone [1 Pet 2, 22-25]. Imo vix dubitatur ipsum Iesum hunc locum de se intellexisse, et cum Filium hominis passurum, moriturum, resurrecturum praedixerit [Mc 9, 12.31; 10, 33.34.45], et cum mortem declinare potuerit et noluerit [Mt 26, 53.54], et cum se mori oportuisse explicaverit [Lc 24, 26.46]. Denique tandem constat traditionem catholicam hunc locum de morte Domini et sponte et constanter interpretat<sup>a</sup>m esse.

Caeterum, nec desunt scripturae loca quae ~~speciali~~<sup>et</sup> speciali modo nostra peccata et Dominum nostrum patientem atque morientem coniungant. Nam 'peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum... cuius livore sanati estis' [1 Pet 2, 24]; et 'traditus est propter delicta nostra' [Rom 4, 25]; et 'Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati et de peccato damnavit peccatum in carne' [Rom 8, 3]; et 'eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit' [2 Cor 5, 21]; et 'Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno' [Gal 3, 13; Deut 21, 23]; quibus accedunt quae de agno, sane symbolo passivitatis, dicantur [1 Pet 1, 19; Io 1, 29; Apoc 7, 14; 12, 11].

## Articulus XXI.

## De virtute resurrectionis.

Iam distinximus redemptionem ut medium et redemptionem ut finem. Et finis quidem erat omnia instaurare in Christo (Eph 1, 10); medium autem pretii solutio, victimae a sacerdote oblatio, meritoria obedientia, passio morsque vicaria. Cum tamen regnum, quo omnia instaurantur atque reconciliantur (Col 1, 18), filios Dei, qui erant dispersi, in unum congreget (Io 11, 52), ideoque per ~~fiã~~ paenitentiam atque fidem propagetur (Mc 1, 15; Act 2, 37.38), non tam per medium quam per mediatorem efficitur, neque tam in morte Christi constituitur quam in Christo mortuo atque resurrecto. <sup>63</sup>

Christus enim, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu (1 Pet 3, 18), non iam cognoscitur secundum carnem (2 Cor 5, 16) cum factus sit spiritus vivificans (1 Cor 15, 45; Io 6, 62-64) et Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum (Rom 1, 4; Act 13, 33). Nam 'traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram' (Rom 4, 25). Quare 'si Christus non resurrexit, vana est fides vestra; adhuc enim estis in peccatis vestris' (1 Cor 15, 17). Quod sane non ita intelligendum est quasi non sufficeret mors Christi ad peccata tollenda; sed ideo asseritur ut praeter medium nostrae salutis in mentem reducatur eiusdem mediator. <sup>64</sup>

(~~1 Tim 2, 5; Heb 8, 6; 9, 15, 18, 24; cf. 7, 22~~). Sicut enim peccatum non est impersonalis quidam actus humanus malus sed Dei offensa, ita etiam per personam Filii mediatorem Deo Patri reconciliamur.



Quam ob causam, non in sola cruce moriens erat Christus noster sacerdos, sed factus est pontifex in aeternum (Heb 6, 20; 7, 28), melius sortitus ministerium (Heb 8, 6), consedens in dextera sedis magnitudinis in caelis, sanctorum minister et tabernaculi veri, quod fixit Dominus et non homo (Heb 8, 1.2). 'Non enim in manufacta sancta Iesus introivit exemplaria verorum sed in ipsum caelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis' (Heb 9, 24); unde et facit 'sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel' (Heb 12, 24; Gen 4, 10; 1 Pet 1, 2); qui nam per aeternum spiritum semetipsum obtulit ~~Deum~~ immaculatum Deo, et aeternam redemptionem invenit, eius sanguis emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi (Heb 9, 14.12). Vivit enim (Heb 7, 8) et sacerdos est non secundum legem mandati carnalis sed secundum virtutem vitae insolubilis (Heb 7, 16) et 'eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium' (Heb 7, 24) quo 'proximamus ad Deum' (Heb 7, 19).

Imo, ~~sicut~~ semper vivit ad interpellandum pro nobis (Heb 7, 25) Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui resurrexit, <sup>8. 11. 2. ^</sup> qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis (Rom 8, 34). Quid autem interpellat, narrare videtur S. Ioannes in illa illa oratione in qua dixit Iesus: 'et iam non sum in mundo' et 'cum essem cum eis, ego servabam eos' (Io 17, 11.12). Quo in loco, ~~et pro se oravit, et pro apostolis~~ <sup>(Io 17, 1-5)</sup> postquam pro se (Io 17, 1-5) et pro apostolis (vv. 6-19) oravit, etiam eos memorat 'qui credituri sunt per verbum eorum in me' (20).

Pro quibus orat 'ut unum sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi ~~unum~~ in nobis unum sint' (21.22). Affirmat Patrem eos diligere sicut et Christum diligit se iis illam claritatem dedisse, quam Pater ipsi Christo dedit (22); Patrem eos diligere, sicut et Christum diligit (23.26). Orat 'ut ubi sum ego et illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi' (24, cf. 5). Neque dubitare potest Christum, sicut se ipsum sanctum <sup>u</sup> sacrum pro apostolis fecit, ita etiam se sacrum fecisse pro credituris (19) quos etiam Deo offert (1 Pet 3, 18; cf. 2, 5)

Accedit quod ante glorificationem Iesu non est datus Spiritus (Io 7, 39); 'si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos' (Io 16, 7). Iam vero tam in Spiritu Dei nostri quam in nomine Domini Iesu Christi abluti, sanctificati, iustificati sumus (1 Cor 6, 11); renascimur enim ex aqua et Spiritu sancto (Io 3, 5) per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti (Tit 3, 5); et ideo filii adoptionis facti sumus quia misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem: Abba, Pater (Gal 4, 6; Rom 8, 15); et per ~~Spiritum~~ donum Spiritus sancti, a Domino resurrecto accepta est potestas clavium (20, 22.23).  
factum, Io

Quibus perspectis, quia consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae, appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech' (Heb 5, 9.10), dicendum esse videtur non per solam mortem sed per mortem et resurrectionem causam salutis esse factam, qui non solum pro peccatis nostris

spiritus vivificans sit et mortuus est sed etiam resurrexit ut sacerdos in aeternum, ~~sic~~ semper pro nobis interpellans, et Spiritum Patris nobis immittens, et nos in caelo secum desiderans. Praeterea, cum addatur 'causa omnibus obtemperantibus sibi', causalitatis modus innui videtur. Nam a Patre persona mittitur Filius persona ad nos personas in opus reconciliationis, ut dilectio, qua Filium proprium dilexit, etiam nobis detur, ipse nempe Spiritus, qui est Amor a Patre Filioque procedens. Sicut enim in baptismo Christi et declaratur dilectio Patris erga Filium et eadem dilectio sub forma columbae apparuit, ita etiam in baptismo nostro ~~et~~ dilectio Patris erga Filium propter Filium in filios adoptionis extenditur ut per donum Spiritus sancti clament Abba, Pater; quod quidem donum increatum cum ~~creato gratiae dono nectitur, uti alibi explicari solet~~ creato gratiae dono et peccatorum remissione nectitur, uti alibi explicari solet.